

Asztalosműhelytől festőműteremig

Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága
Munkácsy Mihály Múzeum

Asztalosműhelytől festőműteremig

Munkácsy Mihály élete képekben

Kifestő 1-99 éves korig

Írta:

Bartus Gyula

Rajzolta:

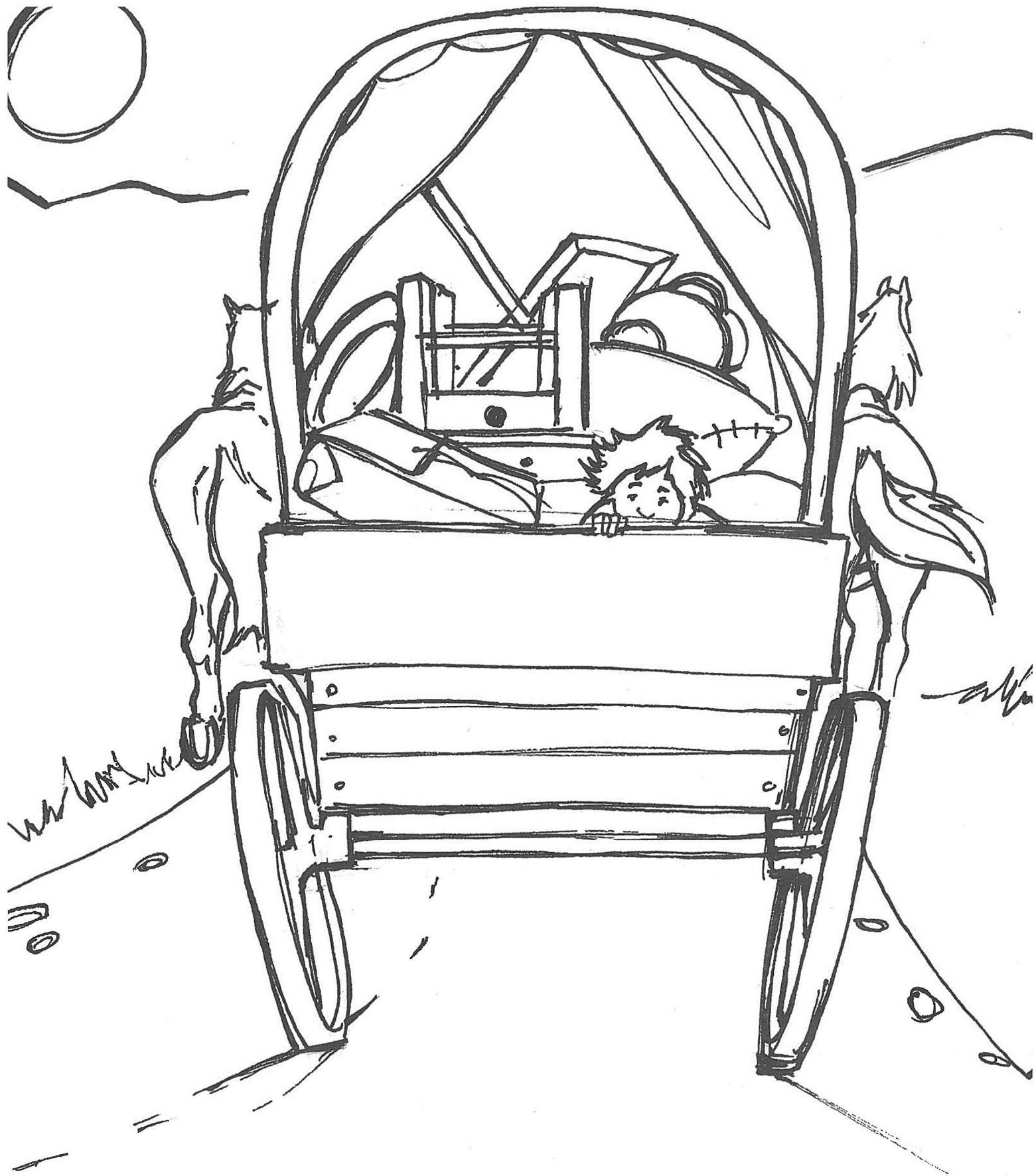
Pintér Anikó

Békéscsaba, 2011

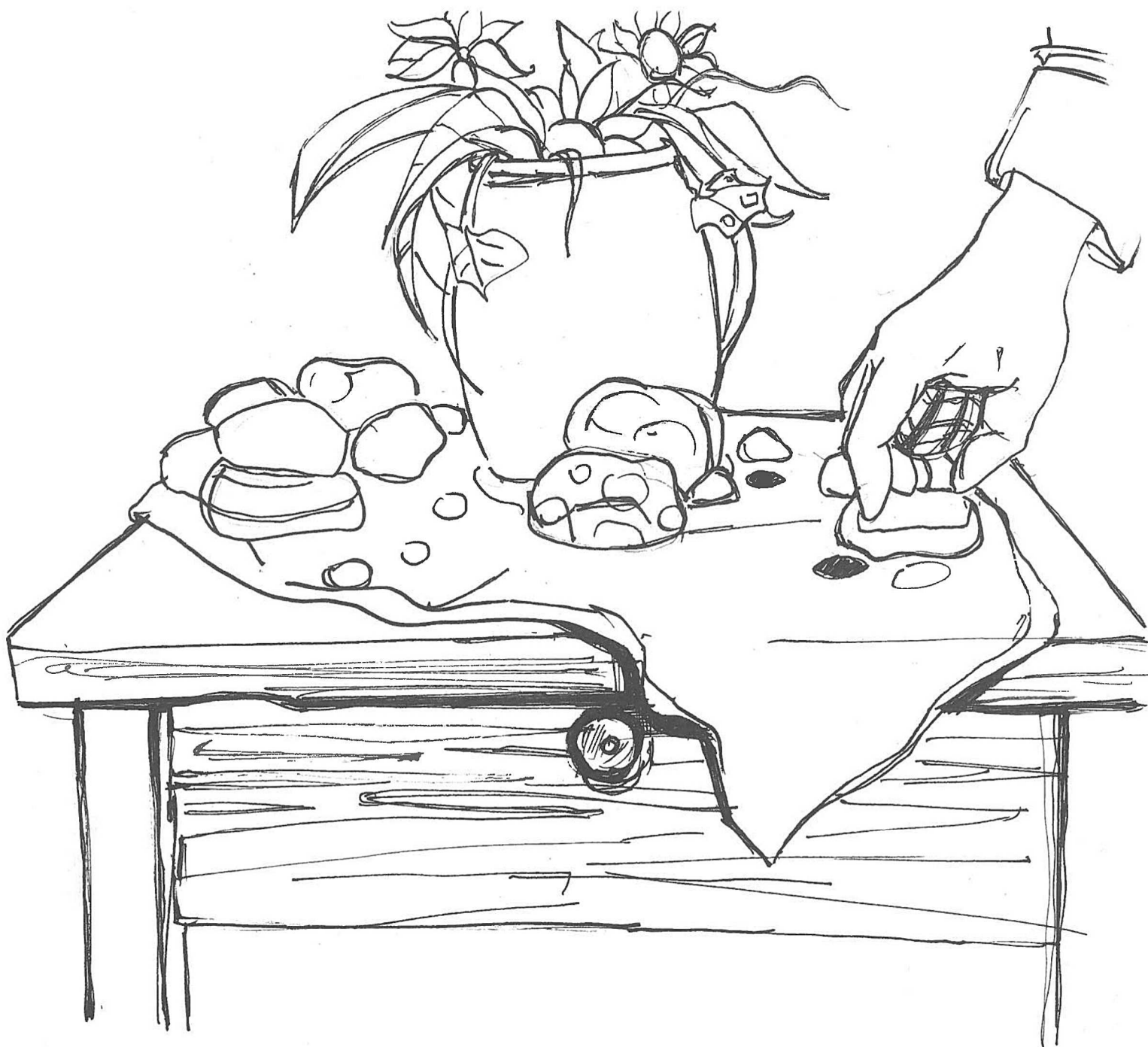
Asztalosműhelytől festőműteremig

Én, Munkácsy Miska, az 1844-es év február hónapjának 20-dik napján születtem, erős Munkács várának tövében, szép Munkács városában. A város falaira, templomaira, utcáira nem nagyon emlékszem. Csakis utólag tudom már, hogy gyönyörűséges egy város...

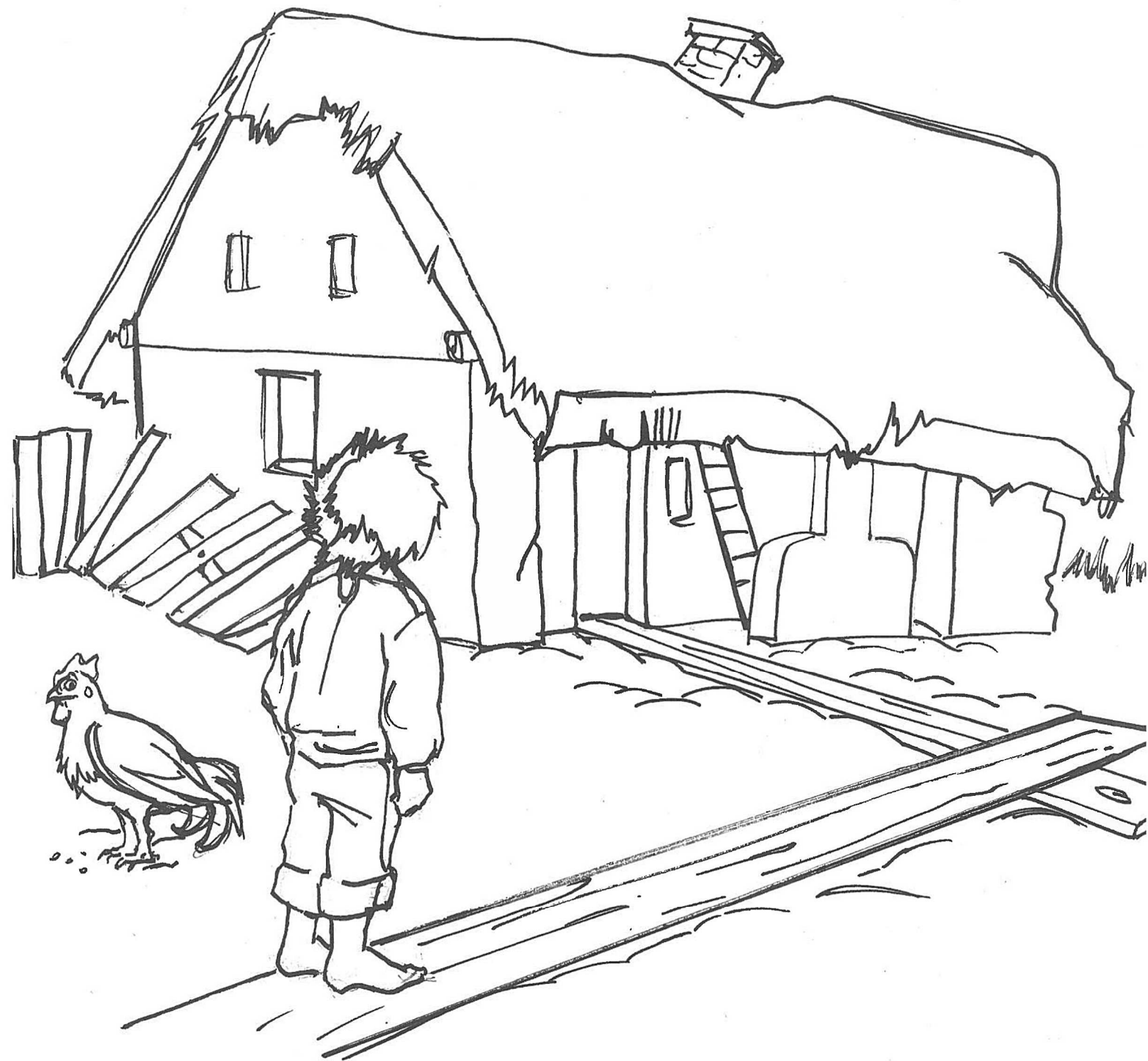
Első emlékeim a szabadságharc ágyúdörgéseit idézik fel bennem. A családnak Miskolcra, a harcok miatt, a Mátrában ékeskedő Cserépvárra menekült. Anyámnak, két bátyámnak és nekem a Magyarország talán legszebb vidéke felé vezető utat szekéren kellett megtennünk. Félelemtől vezérelve, kiszolgáltatottan az ellenséges katonák lándzsáinak...

Mindig nagy örömmel szedegettem össze az utcákról a köveket. A színes kövecskék voltak a legmulatságosabb játékszereim. Imádtam az asztalon egymás mellé kirakni belőlük a szivárvány minden színvarázsát...

Apám szobájának falán egy nagyon érdekes festmény lógott. A kép egy lovagot ábrázolt, amint teljes páncélzatban, büszkén ül lovának hátán. Mindig is szerettem volna lerajzolni a félelmetes vitézt. A képet azonban eléggé magasra függesztették fel. Sehogyan sem értem el, hogy magam elé tehessem az asztalra. Egyszer, ami széket csak találtam a szobában, egymásra pakolásztam, és a legtetejébe felmásztam...

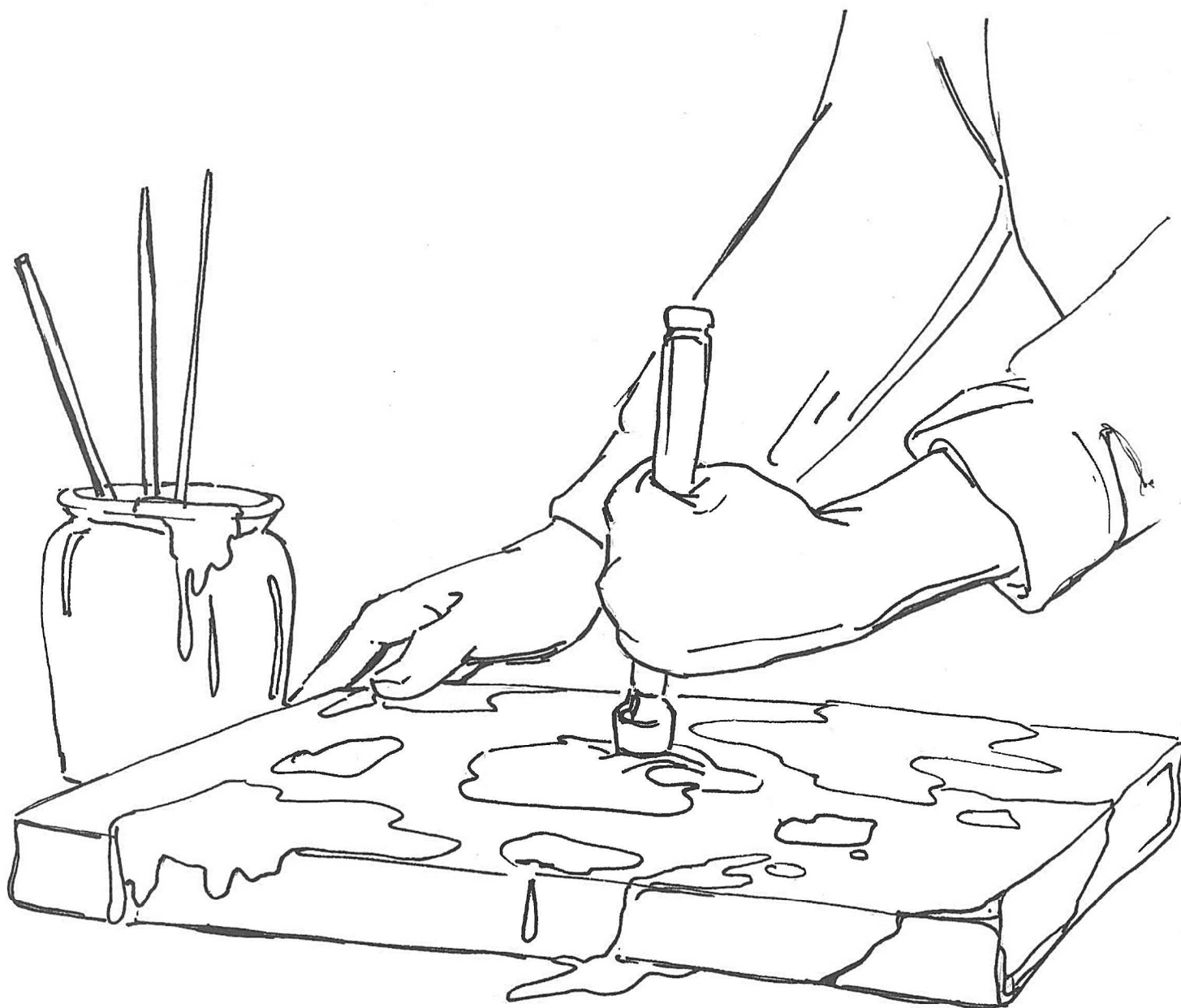
A mindig is szigorú apám és jóságos anyám egy és ugyanazon évben távozott el ebből a szomorú világból. Mindösszesen hatéves forma kislegény voltam még csak, amikor két bátyámat, a két húgomat és engem szétszítottak a nagybácsik és nagynénik között, szerte a világban. Én és Giza húgom Csabára kerültünk, anyai nagybátyámhoz, Reök bácsihoz. Amikor a szekér megállt velem egy szalmatetős kis ház előtt, alig hittem el, hogy a vályogfalakon belül sötétben lapuló szegénység bizony reám vár...

Gyerekkorom élménye...

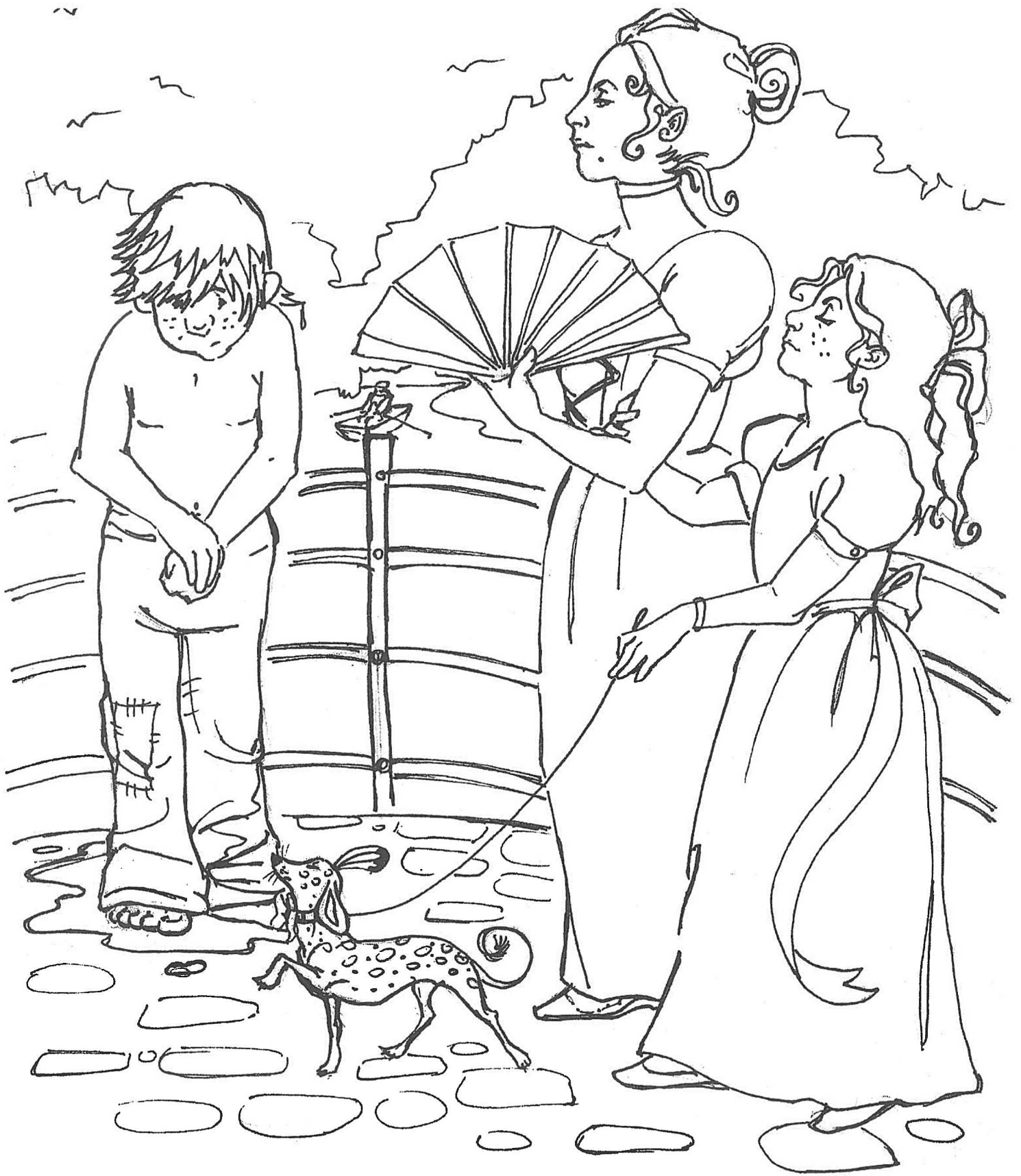
Az elemi iskolában tanulni nem igazán szerettem. Nagybátyám ekkor elhatározta, hogy inkább kitaníttat asztalos legénynek. Úgy vélte, hogy én, mint egy jó mesterember, hamarabb megélhetek majd a munkámból, mintha gimnáziumba írat. Megszerettem az asztalosműhely nyersfával teli, festékes és enyves illatát. Elragadtatva bámultam a sok-sok, javításra váró szék, asztal és virágokkal díszített szekrény változatosságát...

Kezdeti lelkesedésem az asztalosmesterség iránt az idő multával alább hagyott. Eleinte fadarabkákat hasítgattam a deszkák csapolásához éles késsel. De amikor rám bízták a festékpórszutykolását, bekeverését, mindig is maszatos voltam a szétfolyt és elkenődött festékektől. Hetek, hónapok múltak el, s minden nap szertefoszlott bennem az álom az asztalos mesterségről...

Inaséveim emlékére...

A forró nyári napokon, a némi kis szabadidőnkben, nagy élvezettel ugráltunk a város közepén lévő nagy hídról a Körös vizébe. Gyorsan ledobáltuk magunkról a festéktől páncéllá keményedett kék kötényünket, szakadt ingünket, és azonnal belevetettük magunkat a frissítő vízbe. Ekkorra már nagyobbacska, tíz év körüli legény voltam. Amint kikászálódtam a partra, hogy újra visszaugorhassak a vízbe, fiatal lányok tűntek fel a hídon. Köztük volt ő is. A kiválasztott szerelmem, Ilonka. Nem akarta észrevenni sohasem az iránta való, visszafogott szerelmemet. Ott ment át előttem a hídon. Meglátta szakadt gatyámat, végigmért, és némi szánalommal a szemében otthagytott a hídon...

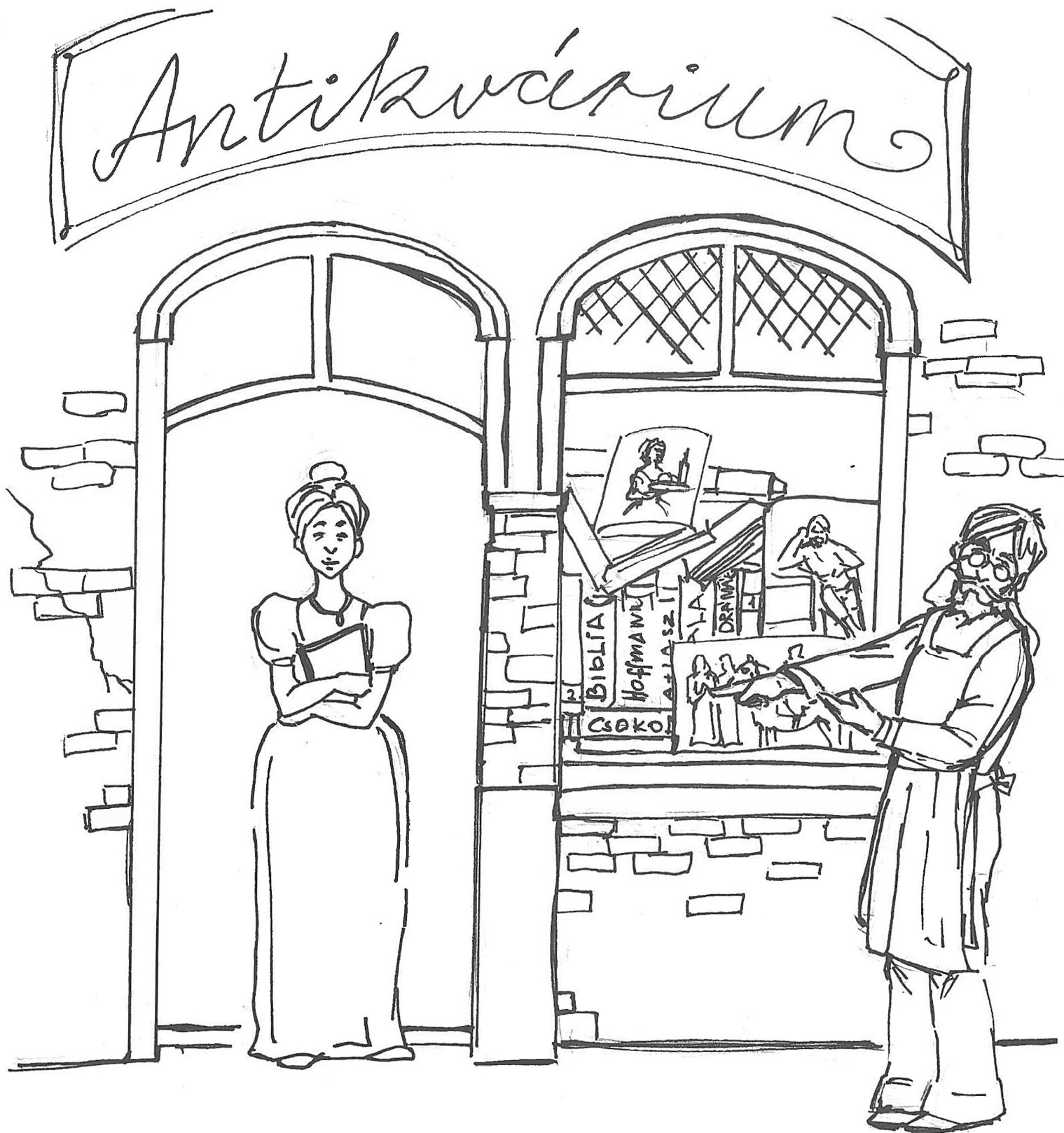
Mint a fűszál, egyedül éreztem magam ebben a hatalmas világban, és rettenetes vágy izzott bennem, hogy megszabaduljak az asztalos inasi élettől. Egyszer még haza is szöktem nagybátyám tanyájára a műhelyből, de néhány hét elteltével visszavittek. Ismét rám maradt a festékek bekeverése és a facsapolások kivésése a hulladék deszkadarabkákból. Így teltek-múltak velem a nyomorúságos esztendőik, míg egyszer csak elérkezett életem 15. esztendeje, amikor is felszabadult asztalos legény lettem. Hirtelen váltólázban megbetegedtem. Hónapokig feküdtem az ágyban, lábadozásomban. Ekkor ismét előjött elmémből a régi vágy, hogy rajzolhassak. Nagybátyám, aki közben módosabb munkához jutott, Gyulára költözött. Házában szebbnél szebb rézkarcok lógtak ekkorra már a falon. Sorra lerajzoltam, lemásoltam valamennyit...

Az addig szigorú nagybátyám, meglátván rajzaimat, ekkor először enyhülni látszott felém. Zavarodott mosollyal azt mondta, hogy „Talán még festő is lehet belőled.” Nagyon jól esett hallani ezeket a szívemnek szinte simogató szavakat. Amikor pedig megengedte, hogy megrajzoljam arcmását, annyira tetszett neki, hogy kézen fogott, és elvitt egy öreg rajztanárhoz. Mondván, hogy néhány rajzóra még a hasznomra is válhat az asztalos mesterségemben! ... Mindig is ő erőltette rám az asztalosmesterséget. Fogalma sem volt arról, hogy én erőltetett terveit sohasem tudtam igazán a szívembe zárni. De boldogan rajzoltam, a tőle ajándékba kapott órákon ... Mígnem egyszer csak beállított tanáromhoz egy németföldi festő, Szamossy Elek úr. Mikor meglátta rajzaimat, szinte azonnal magához is vett, hogy kitaníthasson a festészet művészetére. Nagybátyám meglepetésére rögtön elutaztam hozzá Aradra...

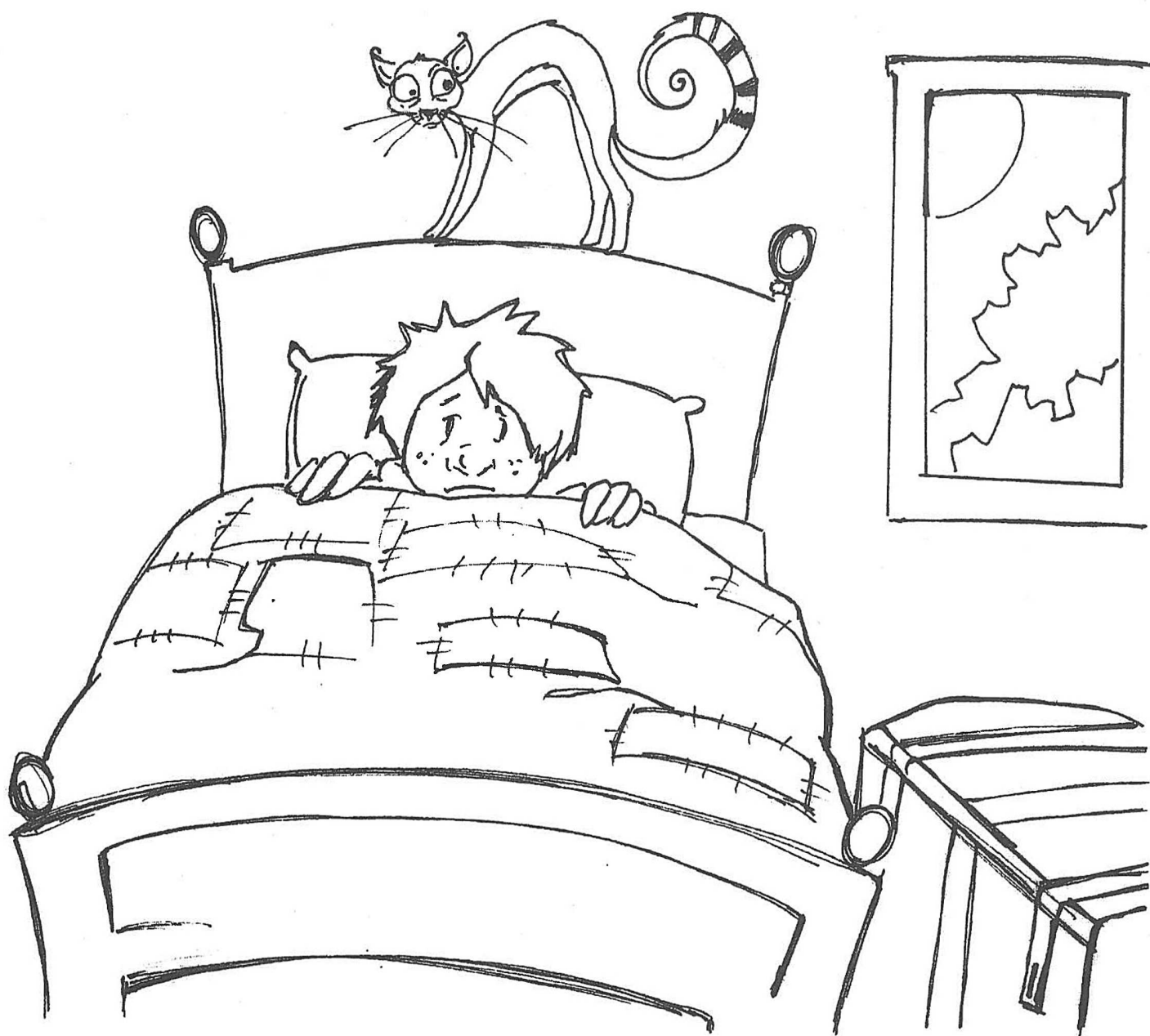
Tizenhat éves forma legény voltam már, amikor bekopogtattam Szamosy uramhoz, Aradon. Életem második mesteréhez. Ez a mester azonban már nem az asztalos mesterségre volt hivatott engem okítani. Hanem a rajzolás mesterségére. A festészet művészetére. Kinyitotta ajtaját, megláttam műtermét, és én ... némaságig elcsodálkoztam. Mert ez már nem az általam oly annyira megutált asztalosműhely volt. Hanem egy igazi festőnek a műterme. Hálát adtam a Jó Istenemnek, hogy meghallgatta szavaimat, és életemet a gyalupad mellől elkormányozta...

Mesteremnél szorgalmasan tanultam az anatómiát és a természettudományokat. Megértettem beszédéből, hogy egy festőnek mindenféle tudással kell rendelkeznie. Szamosy uram szomorúan látta, hogy mennyire hiányosak a világról alkotott alapismereteim. Fogyatékoságaimat igyekezett pótolni másfajta tanórákkal is, mint ami a festészet elsajátításához szükségeltetik. Minden napra adott fel nekem leckét történelemből és írásbeli dolgozataimat is kijavította. Mint a szivacs szívtam magamba az általa fontosnak tartott ismereteket. Mert megérezttem, hogy mindennel, mit ő megtanít nekem, későbbi életemben csakis többre jutok majd. Közben szorgalmas munkával rajzolgattam, arcképeket festettem. Egy antikvárium tulajdonosa megengedte, hogy kirakatába kitegyem képeimet, melyeket ily módon kívántam eladni. Képeim árából a későbbi művészakadémiai tanulmányaimat akartam majd megfizetni...

A természet iránti tiszteletemre...

Szorgos rajzolásaimnak meglett az eredménye, és a Jó Istenem is mindenben segített. Bécs! München! Párizs! ... Tanulmányaimat folytatva olyan városokba juthattam el, melyekről mezítlábas gyerekként, ott a Körös hídján még álmodni sem mertem... De bárhol is jártam a világban, sohasem felejthettem el az asztalosműhely festékes és enyves illatát. A frissen fűrészelt fa illatát. A levegőtlen kamra dohos szagát, ahol kicsi inasként a szalmazsákomon aludtam. Siratva magányomat... s a hamar túlvilágra távozott anyámat, apámat. Sokszor az eszembe villan a kisfiú, aki éjjelente szomorkodik nyomorúságos és magányos élete miatt...

Azonban sokat változott a világ! ... Eszembe jut első utam Csabára... Amikor testvéremmel lovas szekérre felpakolva tettük meg Miskolcra a hosszú utat odáig... Zuhogó, véget nem érő sötétségben... Mindenütt sár és víz... A kocsink tengelye elakadt a latyakban, a pusztai viharban... Bizony! Ijesztő történet ez még a mai napig is bennem... De sokat változott a világ! Tizenkilenc évesen már vasúton tehettem meg az utat, Bécsig...

Huszonkét éves koromra, szörnyű betegség vett erőt rajtam. Szemem világát oly kór támadta meg, mitől látásomat az orvosok elveszíteni vélték. Már-már beteljesülni látszott a gyermekkori félelmem, hogy sohasem adatik meg nekem, hogy festő lehessenek. De végül Isten újra megsegített, és kigyógyított a végzetes bajból. Gyógyulásom közben kaptam egy jó hírt is, miszerint az emberek gyűjtést rendeznek azért, hogy tanulmányaimat továbbra is külföldön folytathassam. Az adakozásból befolyt összegekből és mindabból, amit én magam a képeimmel összefestegtettem, immáron egy másik ország akadémiáján tanulhattam. Életem következő állomása München volt. Szorgalmasan látogattam a műtermet, és megszállottan figyeltem, hogy játszódik le a természetben mindaz, amit a természettudományokban olvastam...

Életem megmaradni látszó célállomása Párizs lett. Párizs! Párizs! ... A művészetek városa. A város, mely igazán festővé varázsolt engem. Mennyi-mennyi látnivaló! Az egész város egy hatalmas és csodálatos remekmű! Házaival! Az utcák színes és nyüzsgő kavalkádjaival! Tereivel és múzeumaival! ... Érett férfikoromban is sokszor álmodtam azt, hogy még mindig asztalos inas vagyok. Hogy vissza kell mennem az asztalosműhelybe... Hogy nem lehetek az, aki mindig is szerettem volna lenni – festő. Igazi és ünnepezt festő... Aki a leghűbben, a legpontosabban festi le azt, amit az életben valójában lát... Sokszor látom magam előtt az álmából felriadt kisgyermeket, amint álláig húzza takaróját félelmében. Markolja a rongyos posztóját, mint aki hű szeretne maradni álmaihoz, amíg csak él. Ragaszkodva mindazért, ami kivezetheti sötét kamrájából...

Azóta már tudom, hogy minden jót, ami velem megtörtént az életben, a Jó Istennek köszönhetek és annak a szorgalomnak, mely életem végéig belém költözött. Most már tudom, hogy csakis a határtalan szorgalom viheti előbbre az alkotni vágyó ember életét! ...